

Maciej Stawiski, *Bernardyni przasnyscy w XVIII wieku. Analiza biograficzno-prozopograficzna*, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2021, ISBN 978-83-8127-728-0.

Maciej Stawiski, doktorant Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, pracuje obecnie nad dysertacją naukową na temat bernardynów w tym mieście w XVIII i XIX wieku. Podczas kwerendy zebrał szereg materiałów źródłowych do ich analizy prozopograficznej. W oparciu o zebrany materiał wydał już studium prozopograficzne nad konwentem w Bydgoszczy: *Bernardyni bydgoscy w XVIII wieku. Analiza biograficzno-prozopograficzna*, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2019, oraz w Świeciu: *Bernardyni w Świeciu w XVIII wieku. Analiza biograficzno-prozopograficzna*, Wydawnictwo Bernardinum, Pelplin 2020. W ten sam sposób powstała również omawiana publikacja: *Bernardyni przasnyscy w XVIII wieku. Analiza biograficzno-prozopograficzna*.

Książka została napisana na podstawie źródeł rękopiśmiennych znajdujących się w Archiwum Prowincji oo. Bernardynów w Krakowie, Archiwum Archidiecezjalnym Warszawskim, Archiwum Diecezjalnym w Płocku, Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu, Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej, Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu i Bibliotece Jagiellońskiej, polskich i obcojęzycznych źródeł drukowanych (4) i tematycznych opracowań.

Pod względem metodologicznym praca składa się z 12 rozdziałów oraz wstępu i zakończenia. We *Wstępie* Autor omówił cele pracy, podstawę źródłową, stan badań, podstawy teoretyczne i strukturę pracy. Zasygnalizował również podstawowe różnice w odniesieniu do poprzednich publikacji oraz powtarzanie się materiału. W rozdziale pierwszym *Wprowadzenie do biografii bernardynów* Autor wprowadza czytelnika do biografistyki bernardynów, prezentując strukturę społeczności bernardyńskiej, funkcjonowanie prowincji zakonnej, typowy bieg życia zakonnika, tytuły zakonne oraz metodologię pracy. Kolejne dziesięć rozdziałów: *Gwardianie przasnyscy*, *Wikariusze*, *Kaznodzieje zwyczajni*, *Kaznodzieje parafialni*, *Kaznodzieje dla siostr bernardynek i popołudniowi*, *Kaznodzieje świąteczni*, *misyjni i na żądanie*, *Spowiednicy siostr bernardynek*, *Prefekci domu rekolekcji i mistrzowie nowicjuszy*, *Lektorzy teologii moralnej, retoryki, teologii mistycznej i filozofii*, *Profesorowie szkoły retoryki*, zawiera personalia bernardynów pracujących w Przasnyszu. Każdy biogram ma powtarzalną strukturę. Autor analizuje pochodzenie danego zakonnika, śledzi jego karierę, wreszcie podaje datę i miejsce jego śmierci, wymienia jego tytuły zakonne i dodatkowe informacje. Ostatni rozdział, *Analiza prozopograficzna*, powstał w oparciu o zebrany materiał biograficzny. Autor prezentuje zakonników jako zbiorowość, opisując ich pochodzenie społeczne i etniczne oraz geograficzne, wykształcenie, modele kariery, nadawane tytuły, aktywność intelektualną, średnią długość życia, stopień powiązania z innymi klasztorami oraz znaczenie klasztoru w prowincji zakonnej. W *Zakończeniu* Autor podsumowuje dokonane ustalenia.

Na końcu książki Autor zamieścił aneksy, w których znalazły się chronologiczne wykazy przasnyskich gwardianów, wikariuszów, kaznodziejów zwyczajnych, kaznodziejów parafialnych, kaznodziejów dla siostr bernardynek i popołudniowych, kaznodziejów świątecznych, kaznodziejów misyjnych, kaznodziejów na żądanie, spowiedników siostr bernardynek, przełożonych domu rekolekcji, mistrzów nowicjuszy, lektorów teologii moralnej, lektorów retoryki, lektorów teologii mistycznej, lektorów filozofii, profesorów sztuk, profesorów szkoły retoryki, studentów, braci zakonnych z wyodrębnieniem wykonywanych przez nich zawodów oraz wykaz zakonników zmarłych w Przasnyszu. Następnie następuje bibliografia i cenne, alfabetyczne indeksy osobowe.

Trudno zgłosić uwagi merytoryczne do publikacji Macieja Stawiskiego. Napisana komunikatywnym językiem, na podstawie źródeł, rzetelnie przekazuje wiedzę historyczną o klasztorze bernardynów w Przasnyszu i konkretnych zakonnikach, którzy tworzyli ów konwent, wpisując się w historię Przasnysza i Kościoła katolickiego. Z wielką akrybią Autor opracował biogramy bernardynów, o których zachowały się informacje rozproszone w różnych źródłach historycznych. Należy w tym miejscu zaznaczyć, że ogólne badania w zakresie prozopografii bernardynów są dalece niewystarczające. Tym cenniejsza jest omawiana publikacja. Dzięki pracy Macieja Stawiskiego można również podjąć analizę prozopograficzną innych klasztorów bernardyńskich, mając na uwadze dużą rotację zakonników w obrębie prowincji zakonnej. Jest to także cenny materiał dla historyków regionalistów. Dzięki zebranych biogramom i charakterystyce bernardynów w Przasnyszu jako zbiorowości lepiej można zrozumieć, jakimi byli ludźmi i jaką rolę odegrali w miejskiej społeczności. Książka dostarcza również cennych danych dla badaczy społeczeństwa staropolskiego. Autor podejmuje bowiem tak ważne zaganiaenia, jak pochodzenie społeczne i etniczne zakonników, ich wykształcenie czy drogi kariery. Prezentowana praca stanowi kolejne, duże osiągnięcie naukowe w zakresie badań nad życiem zakonnym w dawnej Polsce.

rec. Aleksander Krzysztof Sitnik OFM

Norbert Delestowicz, *Bolesław II Szczodry. Trzeci król Polski. Od władzy po wygnanie*, Wydawnictwo Avalon, Kraków 2020, ss. 448. ISBN: 978-83-7730-416-7.

W 2020 r. ukazała się znakomita monografia poświęcona Bolesławowi II Szczodremu pióra Norberta Delestowicza, będąca poprawioną i rozszerzoną edycją biografii tego monarchy wydanej w 2016 r.¹ Losy króla Bolesława doczekały się już licznych opracowań, wyraźnie brakowało jednak monografii naukowej, która opisałaby tę postać i wszystkie jej dokonania w holistyczny sposób. Poza tym na przestrzeni lat pojawiło się wiele opinii i tez, które w późniejszym czasie okazały się błędne i wymagały zweryfikowania oraz poprawienia. Biografia pióra Norberta Delestowicza odpowiada na te potrzeby i pozwala poznać dzieje Bolesława Śmiałego (przez Autora konsekwentnie określanego mianem Szczodrego).

¹ N. Delestowicz, *Bolesław II Szczodry. Tragiczne losy wielkiego wojownika 1040/1042-2/3 IV 1081 albo 1082*, Kraków 2016.